

לא אלת הור אזי אלת

יסוד התשובה צריך לעולם להיות מבח על התקון של להבא. ובתחלה לא ישים כל כך לעקר מערב על דבר העברה, כי אם יבוא מיד לעסק בתקון העברה. ממצא מגיעות רבות ויהיו דרכי התשובה וקרבת ד' קשים לפניו. אבל בהיותו עסוק באמת לתקן את מעשיו, הדבר מבטח שאז יעזרוהו מן השמים גם כן על תקנת העברה.

בספר משלי (טו, ו) בהכר ואמת יופר עון. שלמה המלך רצה לומר כי מי שעושה גמילות חסדים לבני אדם, ראוי שיהיה ה' יתברך עושה אתו גם כן הסד לכפר עונותיו ואין מדקדק עמו במה שעשה מן החטאים, כי כך היא המדה שמי שעושה לפניו משורת הדין עושים עמו גם כן לפניו משורת הדין. ודבר זה עוד יתבאר כי מדה זאת בפרט מיוחד לזה, שכאשר האדם גומל חסדים ועושה טובות לבריות, שכך עושה ה' יתברך גם כן ונוהג מדה חסד עמו ומוותר לו ומכפר לו חטאיו.

רבותינו ז"ל מפרשים הכתוב הזה כי בעל גמילות חסדים ראוי לכפרת החטא, כי בעל גמילות חסדים יש בו הטוב הגמור שהוא מטיב לאחרים, ולאדם כמו זה יש לו זכות ודקות חמרי ואינו אדם חמרי גמור, כי החומר אינו משפיע רק הוא מקבל תמיד.

ודבר זה רמזו רבותינו ז"ל במה שאמרו אין עם הארץ חסיד (אבות פ"ב מ"ה), כי עם הארץ שהוא אדם חמרי אין לו מדה חסידות לעשות הטוב אל אחר, כי החומרי הוא מקבל ואינו משפיע לאחר, ולכך בעלי גומלי חסדים שעושים הטוב ומשפיעים לאחרים אינו חמרי רק יש לו זכות החומר, וכשביל זה מזכך גופו וחומר מן החטא אשר הם פהיתות החמרי.

ז"ל אמרו במדרש (ילקוט"ש הושע, רמז הקכ"ב) כי חסד חפצתי ולא זבח (הושע י, ו) אמר הקב"ה חביב עלי חסד שאתם גומלים חסד זה לזה יותר מכל זבח שזבח שלמה לפני אלה עולות יקלה שלמה (מלכים א' ג, ד). פעם אחת היה ר' יוחנן בן זכאי מהלך בירושלים והיה ר' יהושע מהלך אחריו אמר או לנו על הבית שהוא חרב מקום שמתכפרים בו עונותינו, אמר לו בני אל ירע לך כי יש לנו כפרה כיוצא בזה ואיזה זה גמילות חסדים, לכך נאמר כי חסד חפצתי ולא זבח, ואומר בי אמרתי עולם חסד יבנה (ההלים פט, ג), ע"כ.

ופל זה מפני כי בעל גמילות חסדים אין לו מדה החמרית רק יש לו זכך החומר, ובה מזכך ומטהר את הגוף מן החטא כמו שהתבאר, ולפיכך בחסד יכופד עון.

ונאמר כי חסד חפצתי שהוא זכות של אדם שהוא קנין מעלה לאדם עצמו, ולא זבח כי אין הזבח קנין מדה טובה ובודאי זה יותר הפך ה' יתברך מן הזבח.